

EESTI AJALOOLISTE HOONETE ÜMARLAUD

Kultuuriministeerium

Suur-Karja 23 Tallinn

01.oktoober 2025.a

Lugupeetud Kultuuriministeeriumi esindajad,

Seoses Muinsuskaitse seaduse muudatuste eelnõuga (18.08.2025) esitab Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlaud (EAHÜ) oma tagasiside ja hinnangu. Meie hinnangul on oluline, et seadusemuudatused toetavad muinsuskaitse eesmärkide saavutamist ning säilitavad läbipaistvuse ning osalusvõimalused kõigi osapoolte vahel.

Meie ümarlaua liikmeorganisatsioonid on osalenud aktiivselt aruteludes ning kogunud arvamusi oma liikmeskondadelt, mis näitavad, et:

- Muinsuskaitse seaduse muudatused, mis vähendavad või kaotavad Muinsuskaitse Nõukogu rolli ning kaasamise, vähendavad otsuste kvaliteeti (Muinsuskaitse seaduse muudatused) ning avalikkuse usaldust riigi institutsioonide ja toimingute vastu. On oluline, et laiapõhjaliselt moodustatud nõukogu jätkab oma eksperditeadmiste ja kogemuste jagamist ning osaleb otsustusprotsessides, eriti keerukamate ja poliitiliselt tundlikumate küsimuste puhul, kus on oluline tagada laiem konsensus ning läbipaistvus.

- Muinsuskaitse seaduse muudatused (§-id 16; 19; 20; 40), mis delegeerivad otsustamise peadirektori tasandile, vähendavad otsuste läbipaistvust ning suurendavad subjektiivsust ametniku tasandil. Muudatustega suureneb halduskoormus Muinsuskaitse ameti maakondlikele nõunikele ja bürokraatia ehitismälestiste omanikele. Seetõttu on oluline, et otsustusprotsessid jäävad selgelt jaotatuks ning läbipaistvaks ning omanike ja avalikkuse kaasamine tulevikus mitte ei vähene, vaid paraneb.

- Muinsuskaitse seaduse muudatused, mis piiravad või kaotavad võimaluse esitada ettepanekuid ja arvamusi (MUKS §-id 16; 17; 20; 21), piiravad kodanike osalust ning vähendavad avalikkuse teadlikkust ning aktiivsust muinsuskaitse küsimustes. On oluline, et omanikel ja kõigil huvilistel on jätkuvalt võimalus aktiivselt osaleda ning oma seisukohti väljendada.

EAHÜ poolsed ettepanekud enne Muinsuskaitse seaduse muutmise eelnõu edasist menetlemist on järgmised:

- **Sõnastada selgelt muinsuskaitse pikk vaade** võttes aluseks parimad teadmised ja rahvusvaheline praktika ning töötada välja **muinsuskaitse tegevuste strateegia** baasdokument.

- Selgelt sõnastada Muinsuskaitse Nõukogu roll seisukoha andmisel mälestiseks ja muinsuskaitsealaks tunnistamisel, selle lõpetamisel või muutmisel (§-id 19-20), samuti kinnismälestise teisaldamisel (§ 40). Laiapõhjalisele ja erinevaid huve tasakaalustavale Muinsuskaitse Nõukogule peab jääma igakordne sõnaõigus kõigis mälestisega seotud küsimustes, mis on seotud omandiriivega, sh mälestiseks tunnistamise või lõpetamisega. Nõukogu ei pea tegelema muude jooksvate registritoimingute läbivaatamisega, sh mälestiste nimede muutmise või parandamisega, mis ei ole seotud omandiriivega ega oma puutumust nimekirjade korrastamisega. Need võivad edaspidi jääda ameti peadirektori pädevusse. Nõukogu liikmed on korduvalt juhtinud tähelepanu, et selliseid asju tuleb selguse ja läbipaistvuse huvides menetleda eraldiseisvalt.

- Selgelt sõnastada Muinsuskaitse Nõukogu roll ettepanekute tegemisel valdkonna arendamiseks, sh strateegiliste dokumentide ja õigusaktide muutmisel ja täiendamisel. Mälestiste nimekirjade

EESTI AJALOOLISTE HOONETE ÜMARLAUD

korraastamise eesmärgi saavutamiseks peab nõukogul olema võimalik tutvuda lähteülesande ja tegevuskavadega võimalikult varases staadiumis, et sisuliselt kaasa rääkida ja sisendit anda.

- Muinsuskaitseaduse muudatustega tuleb tegeleda tervikpaketina peale seda, kui on olemas Muinsuskaitseaduse järelhindamise tulemuste kokkuvõte.

- Tagada, et olulised otsustusprotsessid on läbipaistvad ning omanike ja avalikkuse kaasamine on jätkuvalt lihtne ja läbipaistev alates menetluse esimesest päevast. Otsustusprotsesside aluskriteeriumid peavad olema kokku lepitud ja heaks kiidetud erinevate osapoolte poolt.

- Säilitada ning edendada avalikku osalust (alates tegevuste algfaasis) ning teavitustegevust, et tõsta teadlikkust ning suurendada ühiskonna toetust muinsuskaitsele.

EAHÜ hinnangul ei taga Kultuuriministeeriumi poolt ette valmistatud eelnõu muinsuskaitse eesmärkide saavutamist, otsuste läbipaistvust ega piisavat kaasatust. Leiame, et eelnõu ei lahenda probleeme halduskoormuse ohjeldamisel nimekirjade korraastamisel, kuna tegelikud takistused (selgete kriteeriumide ja lähteülesande puudumine, tegevuste alafinantseerimine, asjaajamise keerukus) jäävad lahenduseta. Mälestiseomanike või Muinsuskaitse Nõukogu õiguste ja rollide vähendamine ei muuda protsessi kaasavamaks, läbipaistvamaks või paremini mõistetavaks, kuid vähendab usaldust riigi institutsioonide vastu. Leiame, et Muinsuskaitseaduse muudatusi tuleb menetleda tervikpaketina peale järelhindamise tulemuste selgumist.

Loodame, et meie tagasiside aitab Teil paremini mõista valdkonna tegelikke vajadusi ning arvestada neid seadusemuudatuste ettevalmistamisel. Oleme valmis pakkuma oma teadmisi ja kogemusi ajalooliste hoonete kaitsmise ja säilitamise ning uues funktsioonis kasutusele võtmise edendamiseks. Oleme veendunud, et suudame koostöös rakendada ja edendada avatud valitsemise partnerluse (AVP) hea riigivalitsemise põhimõtteid, mis tugineb ausal, läbipaistval ja dialoogil põhineval võimu teostamisel (Eesti liitus AVP-ga 2012. aastal ning selle aluseid ja põhimõtteid peaks heast valitsemistahtest tulenevalt kindlasti arvestada).

EAHÜ tegutseb vabatahtliku koostöökokkuleppe alusel esindades ehitismälestiste omanike huve läbi katusorganisatsioonide esindajate.

EAHÜ liikmed :

Eesti Mõisakoolide Ühendus

Eesti Mõisate Ühendus

Eesti Kirikute Nõukogu

Eesti Evangeelne Luterlik Kirik

SA Virumaa Muuseumid – Linnuste Ümarlaud

ICOMOS Eesti

Eesti Muuseumide Liit

SA Eesti Vabaõhumuuseumi – Maaarhitektuuri keskus

Tõnu Kiviloo, juhatuse esimees

Jaanus Kiili, president

Vilver Oras, EKN täitevsekretär

Anti Toplaan, piiskop

Viljar Vissel, juhatuse liige

Ave Paulus esinaine

Rita Valge, esindaja

Elo Lutsepp, esindaja

Lugupidamisega,

Tõnu Kiviloo

EAHÜ koordinaator

5111099

estmoisakool@gmail.com